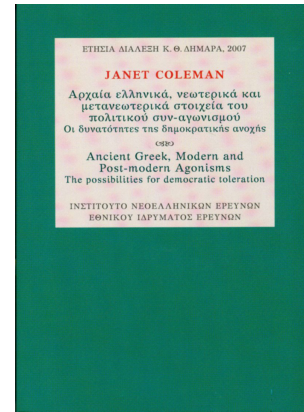

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

Janet Coleman,

Αρχαία ελληνικά, νεωτερικά και μετανεωτερικά στοιχεία του πολιτικού συν-αγωνισμού. Οι δυνατότητες της δημοκρατικής ανοχής / Ancient Greek, Modern and post-modern agonisms. The possibilities for democratic toleration.

Μετάφραση: Μάριος Χατζόπουλος.

Ετήσια Διάλεξη Κ. Θ. Δημαρά-2007, ΙΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2008, 136 σελ.

Με τη διάλεξη αυτή, η Janet Coleman, μια από τις κορυφαίες ιστορικούς του πολιτικού στοχασμού της εποχής μας, κατέθεσε τον δικό της προβληματισμό στον διάλογο Αρχαίων και Νεοτέρων, εμπλουτίζοντας έτσι ένα κεντρικό πεδίο προβληματισμού της διανοητικής ιστορίας της νεότερης Ευρώπης. Βασικός στόχος της προβληματικής της Βρετανίδας ιστορικού ήταν η αναζήτηση μιας διαφορετικής προσέγγισης στα ζητήματα της πολιτικής ενσωμάτωσης και των στρατηγικών ενεργοποίησης των πολιτών μέσα στη σύγχρονη κοινωνία – μια κοινωνία που ερείδεται στον υποκειμενισμό και στον αξιακό πλουραλισμό. Σημείο εκκίνησης αλλά και κεντρικό πεδίο αναφοράς ήταν η κλασική πολιτική σκέψη, και ειδικότερα η αριστοτελική, με την ανάδειξη της έννοιας του πολιτικού συν-αγωνισμού ως δομικού χαρακτηριστικού της πολιτικής μέσα στην αρχαιοελληνική πόλη. Σύμφωνα με την οπτική της Coleman, οι αρχαίοι Αθηναίοι είχαν κατορθώσει να κρυσταλλώσουν ένα αίσθημα κοινής βούλησης το οποίο βρισκόταν υπεράνω των ατομικών δεσμών αφοσίωσης στη θρησκεία, στην οικογένεια, στην κοινότητα ή στο επάγγελμα. Με αυτόν τον τρόπο, τα άτομα αναδεικνύονταν σε πολίτες *par excellence* και, συνακόλουθα, εμπλέκονταν σε γόνιμες αντιπαραθέσεις ως ελεύθεροι άνθρωποι μέσα σε μια ελεύθερη κοινωνία – αντιπαραθέσεις που δεν είχαν ανταγωνιστικό, αλλά αγωνιστικό χαρακτήρα, ακολουθώντας συγκεκριμένους κανόνες με απώτερο στόχο την ωφέλεια της πόλης.

Κατόπιν η Coleman αναλύει διεξοδικά το θεωρητικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο θεμελιώνεται η έννοια της ανοχής στις νεωτερικές κοινωνίες, με τρόπο ώστε αυτή να καθίσταται ικανή και αναγκαία συνθήκη κάθε δημοκρατικής πολιτείας. Αντίθετα από τις παραδοχές της κλασικής πολιτικής σκέψης, η νεότερη πολιτική θεωρία θεωρεί το άτομο ως μια κατ' εξοχήν φυσική οντότητα, αποδεσμευμένη από κοινωνικά πλαίσια και εθιμικούς κανόνες. Στην προοπτική αυτή, η ανοχή εκλαμβάνεται ως μια ηθική ιδέα η οποία απαιτεί τη διατύπωση κρίσεων, διαμεσολαβημένων αποκλειστικά από τον ατομικό ορθό λόγο, και όχι από το κοινωνικό σύνολο, οι οποίες να επιδοκιμάζουν ή να αποδοκιμάζουν ποικίλες πρακτικές του βίου. Ο Αριστοτέλης, αντίθετα, πρέσβευε ότι αποδοκιμάζουμε κάτι όταν το κρίνουμε λάθος, και ότι η κρίση αυτή δεν αποτελεί ζήτημα προσωπικής επιλογής. Εδώ

ακριβώς υπεισέρχεται η έννοια του πολιτικού συν-αγωνισμού: με άλλα λόγια η αντίληψη ότι, μέσα από μια διαλογική διαδικασία, δύναται να προκύψει μια ορθή κρίση κατάλληλη για την περίπτωση, κι ότι αυτό θα συμβεί εφόσον υπάρχει ένα ήδη διαμορφωμένο έδαφος κοινών ηθικών αντιλήψεων. Ο αριστοτελικός συν-αγωνισμός δεν απαιτεί την κατασκευή τεχνητών ομοφωνιών, θεμελιωμένων στον ηθικό ορθολογισμό της έννοιας της ανοχής, ώστε οι άνθρωποι από μοναχικά και εχθρικά όντα που ήταν προηγουμένως να διαμορφώσουν κοινότητες, όπως υποστηρίζει ο νεότερος πολιτικός στοχασμός. Για τον Αριστοτέλη, ο παράγων εκείνος ο οποίος συγκρατεί και συνέχει την ανθρώπινη κοινωνία, υπό την έννοια της πόλης, είναι το αμοιβαίο αίσθημα φιλίας μεταξύ των πολιτών, καρπός του οποίου είναι η κοινωνική ομό-νοια τόσο στο επίπεδο της ηθικής όσο και στο επίπεδο της δράσης.

Μέσα από την αντιπαράβολή του κλασικού και του νεωτερικού πολιτικού στοχασμού πάνω στις δυνατότητες ύπαρξης της δημοκρατικής ανοχής, η Coleman αναδεικνύει συμπερασματικά τον κρίσιμο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η αριστοτελική έννοια του ομο-νοεΐν –μα συμφωνία ηθικών αντιλήψεων στο επίπεδο της πραξεολογίας μεταξύ ελεύθερων ανθρώπων που δεσμεύονται από κοινούς νόμους– απέναντι στον κατακερματισμό του κοινωνικού ιστού μέσα στις σημερινές κοινωνίες της ύστερης νεωτερικότητας.

Χορηγός της έκδοσης

Coca-Cola Τρία Έψιλον